

Hur viktig är fiskets a-kassa?

Fiskares möjlighet att få tillfällig ersättning från a-kassan vid isbildning och svåra väderleksförhållanden kommer att fasas ut med start hösten 2025. Vi har därför analyserat a-kassans betydelse för fiskets inkomster. Under 2024 fick 28 fiskare ersättning på totalt cirka en miljon kronor. Detta är en kraftig minskning sedan 2014. Våra resultat visar att a-kassan utgör ungefär en procent av de totala inkomsterna i yrkeskåren. Resultaten visar vidare att a-kassan främst nyttjas av fiskare över 40 år, och att andelen fiskare med a-kassa är störst på sydkusten följt av västkusten och därefter ostkusten. Ersättning från a-kassa förekommer både i fiske med passiva redskap och trål men få fiskare i insjöfisket eller med fartyg över 24 meter nyttjar a-kassan.

Introduktion

Yrkesfisket har traditionellt haft branschspecifika regleringar inom a-kassan som gett företagare inom fisket möjlighet att få ersättning vid bland annat isbildning och svåra väderleksförhållanden. Branschspecifika regler är ovanliga men förekommer även för bland annat konstnärer. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) konstaterar emellertid i sin översyn av branschregleringar (IAF, 2017) att fiskets a-kassa skiljer sig från andra yrkeskategorier genom att regelverket i princip fungerar som ett branschstöd. Anledningen är att de som får ersättning för avbrott i sin fiskeverksamhet på grund av exempelvis dåligt väder inte är arbetslösa i egentlig mening. Motsvarande möjligheter finns inte inom andra branscher. I SOU 2020:34 menar utredarna att försäkringen inte bör innehålla denna typ av stöd och Regeringen föreslår i proposition 2023/24:128 att det inte ska finnas särskilda bestämmelser om yrkesfiskares rätt till arbetslöshetsersättning. Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen börjar gälla 1 oktober 2025 (SFS 2024:1350), vilket innebär att fiskets branschspecifika regleringar kommer att fasas ut.

Yrkesfisket är en heterogen bransch och består av allt från kustfiskare till stora trålare med sitt primära fiske långt utanför svenskt vatten. Många, men långt ifrån alla, fiskare har valt att diversifiera sin verksamhet för att fiskaren ska ha inkomster även under perioder då det inte bedrivs fiske, vilket potentiellt minskar behovet av ersättning från a-kassan. Det nya regelverket för a-kassan kan med andra ord förväntas påverka fiskare väldigt olika.

I den här studien undersöker vi hur stor del av fiskets inkomster som kommer från *fiskets a-kassa*, vilka typer av fisken (fartyg, redskap, art) som är mest beroende av a-kassa, samt i vilken mån fiskare har diversifierat sin verksamhet för att ha en alternativ sysselsättning när det inte är möjligt att fiska. Studien är inriktad på företagare inom yrkesfisket (det vill säga inte anställda) eftersom det är dessa fiskare som har möjlighet att ta del av de branschspecifika reglerna i a-kassan. Vi besvarar fyra frågeställningar:

- I hur stor utsträckning nyttjas fiskets a-kassa vid väder- respektive ishinder?
- Hur stor del av fiskarnas inkomster kommer från a-kassa?

- Vilka typer av fiske nyttjar a-kassa i störst utsträckning?
- I hur stor utsträckning har fiskare diversifierat sina inkomster?

Fiskets a-kassa

Yrkesfisket har speciella regler som specificeras i Förordning 1997:835 om arbetslöshetsförsäkring. Enligt förordningen har en *företagare* som bedriver fiske för sin huvudsakliga försörjning rätt till a-kassa om det uppstår ett tillfälligt avbrott i fiskeverksamheten på grund av ishinder eller andra väderleksförhållanden. Andra väderförhållanden kan vara storm, kuling, dimma eller sträng kyla.¹ I regelverket finns ett antal begränsningar, bland annat att a-kassa för ishinder kan utbetalas för maximalt 60 dagar och att fiskare som uteslutande bedriver fiske med bottengarn endast kan få ersättning för 20 dagar på grund av is- eller väderlekshinder. Före 2012 hade yrkesfisket utöver nuvarande ersättningsmöjligheter även möjlighet att söka ersättning för "fångstbegränsningar beslutade av Europeiska unionen eller Fiskeriverket" (SFS 2010:2023, § 6). *Anställda* vid fiskeföretag har inte möjlighet till a-kassa vid tillfälliga avbrott, men har rätt till a-kassa vid arbetslöshet på samma sätt som anställda i andra branscher.

De speciella reglerna för yrkesfisket har upphävts (SFS 2024:1350) och slutar gälla 1 oktober 2025 med vissa övergångsbestämmelser som innebär en succesiv utfasning. Bland annat finns, något förenklat, möjlighet för de fiskare som idag har a-kassa att fortsätta med detta så länge man uppfyller kraven för ersättning.²

A-kassan Handels administrerar fiskets a-kassa sedan 2011 då Sveriges yrkesfiskares a-kassa fusionerades med A-kassan Handels. Anledningen till sammanslagningen var att minska de

administrativa kostnaderna.³ Många fiskare har diversifierat sin verksamhet och är anställda i branscher utanför fisket under delar av året. De kan därför vara medlemmar i andra a-kassor i stället för A-kassan Handels. Dessa a-kassor kommer att ingå i delar av analysen eftersom det inte är möjligt att särskilja ersättning från olika a-kassor i delar av datamaterialet. Reglerna när det gäller ålder för a-kassa är samma för företagare inom fisket som för övriga, vilket innebär att rätten till ersättning upphör vid månadsskiftet före den månad då individen fyller 66 år.

Diversifiering som alternativ till a-kassa

Fisket är ofta säsongsbetonat och det kan råda stor osäkerhet kring både väder och fiskeregleringar som gör arbetet svårt att förutspå. Fiskets specialregler för a-kassa är en av flera vägar för att minska osäkerheten. En annan väg för fiskarna själva att minska osäkerheten är att diversifiera sina inkomster så att de har fler ben att stå på för sin försörjning. Fiskare kan diversifiera sina inkomster på åtminstone tre olika sätt:

- Att fiska på flera olika arter för att kunna parera säsonger och beståndsvariationer
- Att bedriva andra verksamheter relaterade till fisket (beredning, restaurang)
- Att få inkomster från arbete inom andra branscher

Fiske efter flera arter

Traditionellt har många fiskare diversifierat sitt fiske genom att fiska efter olika arter vid olika tider på året, men med allt striktare regler kring fisket har denna möjlighet begränsats för många fiskare. Exempelvis i Östersjön har torskfisket stoppats, fisket med drivgarn efter lax har för-

¹ Orsaker som leder till avbrott i fisket och föranleder rätt till a-kassa finns specificerade på A-kassan Handels webbsida: <https://www.akassanhandels.se/regler-och-villkor/fiskare/>

² Personlig kommunikation med Henrik Granlund, A-kassan Handels.

³ Personlig kommunikation med Henrik Granlund, A-kassan Handels.

bjudits, och ålfisket är kraftigt begränsat. Att fiskets flexibilitet begränsas genom fiskeregleringar lyfts som ett problem för företagen av fiskets organisationer i samband med förslaget på förändrad a-kassa. Exempelvis menar Hallands fiskares producentorganisation att "vid allvarliga störningar för fiskets normala bedrivande så saknas alternativa fiskemöjligheter som kan ersätta för bortfallet" (HKPO 2020, sid 1). Antalet arter fisket kan bedrivas på varierar kraftigt mellan olika typer av fiske. Exempelvis krävs speciella tillstånd för räkfiske, kräftfiske och pelagiskt fiske (sill, skarpsill och makrill) som berör stora fisken i det svenska yrkesfisket. Många småskaliga fisken bedrivs på avsevärt fler arter. Andersson m.fl. (2024) studerade det småskaliga fisket i Östersjön och konstaterade att detta bedrevs efter ett stort antal arter där abborre var den art som angavs av flest följt av sik, lax, och ål. Noterbart är att endast drygt 10 procent av respondenterna angav sill/strömring som är en av arterna med störst fiskekvot i Östersjön. Cirka en femtedel (21 procent) angav att de kunde tänka sig att diversifiera fångsterna ytterligare med underutnyttjade arter som mört, braxen och id om efterfrågan på dessa arter stiger. Malmström och Waldo (2021) ställde en liknande fråga till yrkesfisket i insjöar och där visade cirka 75 procent av respondenterna intresse för att börja fiska efter nya arter, framför allt lake och braxen.

Flera fiskerirelaterade verksamheter

Ett alternativ till att diversifiera sitt fiske mellan olika arter är att bredda sin verksamhet till kringliggande aktiviteter som beredning, fiskaffär eller restaurang. Andersson m.fl. (2024) finner att småskaligt fiske i Östersjön huvudsakligen bedrivs under sommarmånaderna (maj-september) och att det även gäller företagens fiskerelaterade verksamhet som exempelvis fiskförsäljning. Totalt angav mellan 40 och 50 procent att de hade antingen försäljning/fiskaffär eller beredning. Alternativ som restau-

rang och fisketurism var betydligt ovanligare (under 10 procent). Gillette m.fl. (2025) undersöker diversifiering i en enkät till samtliga svenska yrkesfiskare under 2024. Vad gäller diversifiering inom den fiskebaserade delen av verksamheten visar deras resultat att 42 procent av alla fiskelicensinnehavare som svarat på enkäten hade annan fiskerelaterad verksamhet i kombination med sitt yrkesfiske. Fördelningen mellan olika kategorier är förhållandevis lik den i Andersson m.fl. (2024); Förädling av egen fångst var vanligast (48 procent) medan egen restaurang och fisk- eller båtsafari var ovanligare med runt 10 procent av de svarande. Gillette m.fl. (2025) har explicit ställt frågan om fiskaren säljer direkt till restaurang vilket 29 procent av respondenterna gör. Författarna tar även upp den regionala dimensionen och visar att diversifiering är avsevärt vanligare inom östersjöfisket jämfört med det på västkusten. Exempelvis anger knappt 60 procent av yrkesfiskarna i Bottenhavet och knappt 40 procent i resten av Östersjön att de förädlar sin egen fångst, medan motsvarande för västkustfisket är under 10 procent.

Arbete inom andra branscher

Vad gäller diversifiering till branscher utanför själva fiskesektorn visar Gokhale m.fl. (2024) att inkomsterna bland svenska fiskare är jämnare när det finns flera olika inkomstkällor. Med mindre variation i inkomsterna förväntas behovet av tillfällig a-kassa vara lägre eftersom det troligen innebär färre perioder med låga inkomster. Dickey och Theodossiou (2006) undersöker förekomsten av att ha fler än ett jobb bland yrkesfiskare och vattenbrukare i Skottland. De finner att 11 procent av yrkesfiskarna och 27 procent av vattenbrukarna har arbete inom andra branscher, och att låga inkomster inom fiskenäringen är en drivkraft att skaffa ett kompletterande arbete. Ungefär en tredjedel (32 procent) av respondenterna i Andersson m.fl. (2024) angav att de kombinerade sin fiskebase-

rade verksamhet med andra inkomstkällor under året. Inkomster från dessa kom främst under vinterhalvåret när fiske inte bedrevs i samma utsträckning och var mycket varierande. Bland de vanligaste svaren var pension och arbete inom skogsbruk.

Även Gillette m.fl. (2025) finner att drygt en tredjedel av respondenterna i studien har annan sysselsättning än fiske. Övriga yrken som angetts är varierande och inkluderar exempelvis skogsbruk, jordbruk, snickare, restaurang, snöskottning, m.m. I likhet med Andersson m.fl. (2024) var även pensionsinkomster mycket vanligt. Svenska fiskare engagerar sig med andra ord i ett stort antal branscher utanför fisket. Lite äldre statistik från 2012 (Nielsen m.fl. 2017) visar att för fiskare utan pensionsinkomster stod fisket för 72 procent av den totala inkomsten medan inkomster från andra näringar stod för 22 procent, och ersättningar från socialförsäkringar (a-kassa, föräldraförsäkring, med mera) stod för knappt 6 procent.⁴ Det var stor skillnad mellan de som hade eget företag och de som var anställda. Bland egna företag (ej aktiebolag) stod fisket för 69 procent av totala inkomster medan för anställda stod fisket för 45 procent av inkomsterna. De anställda var, med andra ord, i mindre utsträckning beroende av fiskeinkomster. Nielsen m.fl. (2017) pekar vidare på att ungefär 40 procent av fiskarna hade annan inkomst än sin fiskeverksamhet (baserat på angiven branschkod, SNI-kod). Alternativa inkomstkällor kom från ett stort antal branscher, bland annat fiskberedning, marin transport, teknik/juridik/ekonomi, samt offentlig förvaltning. Studien av Nielsen m.fl. bygger på de branschkoderna som fiskarna har verksamhet inom enligt SCB:s statistik. Om en fiskare bedriver annan verksamhet inom sitt fiskeföretag (exempelvis beredning) och inte har anmält en extra branschkod för detta kommer diversifieringen inte att synas i statistiken.

⁴ Egna beräkningar baserat på Nielsen m.fl. (2017) tabell 1, sid 20.

Data och metod för analys av a-kassan

Definition:

De branschspecifika regleringarna inom a-kassan gäller för företagare inom yrkesfisket. I den empiriska analysen definieras därför en fiskare som en individ som bedriver företag och har yrkesfiske som sin huvudsakliga inkomst om inget annat anges.

För att få tillgång till bästa möjliga dataunderlag innehåller analysen tre olika datakällor. Den första är statistik från Handels a-kassa som ger information om hur många fiskare som fått a-kassa enligt fiskets branschspecifika regler och hur stora utbetalningarna är. Detta är den enda databasen som innehåller information om de särskilda ersättningarna från a-kassan till fiskare. Den andra datakällan är arbetsmarknadsstatistik från SCB. I den finns individuppgifter om bland annat inkomster, om man får inkomst från anställning eller företagande, och vilka som nyttjar någon typ av a-kassa. Det framgår dock inte från vilken a-kassa inkomsterna kommer ifrån och det går inte att avgöra om detta är för väder- och ishinder eller arbetslöshet. Den tredje datakällan är uppgifter om yrkesfiske i havet från Havs- och vattenmyndigheten (fartygsstorlek och viktigaste fiskeredskap). Denna data används för att undersöka nyttjandet av a-kassa inom olika typer av fisken.

A-kassan Handels

A-kassan Handels har tillhandahållit data från sina register över antal individer som fått a-kassa från fisket, hur mycket de fått, hur många dagar de tagit ut a-kassa, samt om de fått a-kassa för väderhinder eller för ishinder. Data-materialet sträcker sig från 2014 till 2024. Informationen används för att visa hur många fiskare som varit anslutna till A-kassan handels, hur mycket ersättning de fått, samt om det är för is- eller väderhinder.

SCB data

För att undersöka hur vanligt det är med a-kassa inom yrkesfisket och hur betydelsefulla inkomsterna från a-kassan är i förhållande till andra inkomster använder vi SCB:s databas LISA (Longitudinell Integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier). LISA innehåller uppgifter om anställningar, utbildning och inkomster för samtliga individer över 15 år som var folkbokförda i Sverige 31 december respektive år. Vi har tillgång till ett urval av variabler i LISA-databasen för åren 2014 till 2021. Två variabler som är i fokus är inkomster från a-kassa och individens totala inkomst före skatt, vilka används för att se förekomsten av a-kassa och hur stor andel av de totala inkomsterna som kommer från a-kassan.⁵ I LISA finns även uppgifter om individens ålder och bostadskommun, vilket vi använder för att redovisa betydelsen av a-kassan för olika grupper av fiskare. När det gäller regioner gör vi uppdelningen: västkusten (Hallands- och Västra Götalands län), sydkusten (Skåne och Blekinge län) och östkusten (Kalmar län och norrut).

Det första steget vid analys av LISA data är att bestämma vilket urval av individer som ska analyseras. Vi är intresserade av individer som bedriver fiske för sin huvudsakliga försörjning, eftersom detta är ett villkor för att kunna få a-kassa vid tillfälliga avbrott. I datamaterialet finns uppgifter om branschkod (SNI 2007) för de två största förvärvskällorna (arbetsställe) som individen har haft under året. Genom att använda SNI-koder kan vi identifiera fiskare som får sin huvudsakliga inkomst från sötvattensfiske (kod 03120) och fiske i havet (koderna 03111 och 03119). Enligt reglerna för a-kassan upphör möjligheten för a-kassa vid månadsskiftet före den månad då den arbetslöse fyller 66 år. Vi filtrerar därför datamaterialet baserat på ålder, där vi behåller individer som under året fyller minst 18 och högst 66 år. Totalt var det 1 125 individer inom åldersspannet som

fick sin huvudsakliga inkomst från yrkesfiske år 2014, vilket har minskat till 869 individer år 2021. Som nämnt ovan är en ytterligare förutsättning för att få ersättning vid tillfälliga hinder för fiske att man är företagare (ej anställd). Vi fokuserar därför den empiriska analysen på individer mellan 18 och 66 år som har huvudsaklig inkomst från företagsverksamhet inom fiske.⁶ Antalet fiskare enligt detta urval var 706 individer år 2014. Denna siffra har minskat successivt över tiden och år 2021 var det 516 företagare som fick sin huvudsakliga inkomst från yrkesfiske, varav 426 inom havsfiske och 90 inom sötvattensfiske. Det är detta urval som ligger till grund för analysen av a-kassans betydelse för yrkesfiskets inkomster.

Som nämdes ovan finns i LISA data ingen information om vilken a-kassa som inkomsterna kommer ifrån och om utbetalningarna är relaterade till väder- eller ishinder. Vi kan dock jämföra de årliga summorna för utbetald a-kassa enligt vårt urval i LISA data med uppgifterna från A-kassan Handels. Det visar sig att summorna stämmer relativt väl överens, men att utbetald a-kassa enligt LISA data är något lägre för samtliga år 2014–2021, vilket indikerar att vi missar ett antal fiskare som får utbetalningar från a-kassan. I genomsnitt är utbetalningarna av a-kassa 4,13 miljoner per år enligt LISA data, medan det är 4,65 miljoner enligt A-kassan Handels. För det senaste året i LISA data, 2021, är utbetalningarna 2,11 miljoner (LISA) och 2,22 miljoner (A-kassan Handels).

Havs- och vattenmyndigheten

I rapporten är vi intresserade av att analysera betydelsen av a-kassan inom olika typer av fisken. Genom att använda branschkoder i LISA data kan vi separera mellan sötvattensfiske och havsfiske. Det finns dock stora skillnader mellan olika typer av fiske som bedrivs inom dessa grupper, särskilt inom havsfisket (Waldo och Blomquist, 2020). Det finns dock ingen detalje-

⁵ Den LISA-variabel som används för att mäta individens totala inkomst är RAKS_SummaInk, som inkluderar arbetslöshetsinkomst, inkomst från pension och förtidspension, studieinkomster, utbildningsbidrag, sjuklön, ekonomiskt bistånd (till exempel socialbidrag) och förvärvsinkomst.

⁶ LISA finns information om företagsformen för största förvärvskälla. Företagare definieras som egenföretagare (aktiv näringsverksamhet enligt

rad information i LISA databasen om vilken typ av fiske som individen bedriver, exempelvis när det gäller fiskeredskap eller storlek på fartyg. För att titta på olika typer av havsfisken mer detaljerat kombinerar vi informationen i LISA-databasen med information om fiskelicens från Havs- och vattenmyndigheten. I fiskelicensen finns information om vem som innehar fartygslicens för ett fiskefartyg inom havsfisket, vilket gör det möjligt att koppla ihop fartygsinformation om exempelvis fiskeredskap och fartyglängd med LISA-databasen där vi har information om a-kassa. När det gäller sötvattenfiske finns inte samma möjlighet att identifiera olika redskap och fartygsstorlek och därför görs ingen detaljerad uppdelning av detta fiske.

Data från Havs- och vattenmyndigheten som kan kopplas till informationen i LISA finns tillgänglig för perioden 2014–2019, vilket innebär att den mer detaljerade analysen av havsfisket baseras på äldre data. Alla fiskare har inte en fiskelicens kopplat till ett fartyg. Dessa fiskare kan bedriva fiske på ett fartyg där någon annan står på fiskelicensen för fartyget. Detta innebär att några fiskare i LISA databasen inte kan matchas till ett fartyg och därför faller bort i denna analys. För år 2019 har vi totalt 451 företagare inom havsfisket i LISA data. Utav dessa hade 133 ingen fiskelicens kopplad till ett fartyg, vilket innebär att den mer detaljerade analysen av a-kassa inom olika typer av havsfiske baseras på 318 individer.

Tre olika grupper av fiskeredskap inom havsfisket ingår i analysen, vilket baseras på fartygets huvudsakliga redskap under året; bottentrål, pelagisk trål eller ringnot, samt passiva redskap. Passiva redskap är redskap som man inte aktivt drar genom vattnet för att fånga fisken, exempelvis burar, fällor, krokarna och olika typer av garn. Informationen innehåller även storleksklass på fartyget baserat på längden: 0–12 meter, 12–24 meter och över 24 meter.

Metod

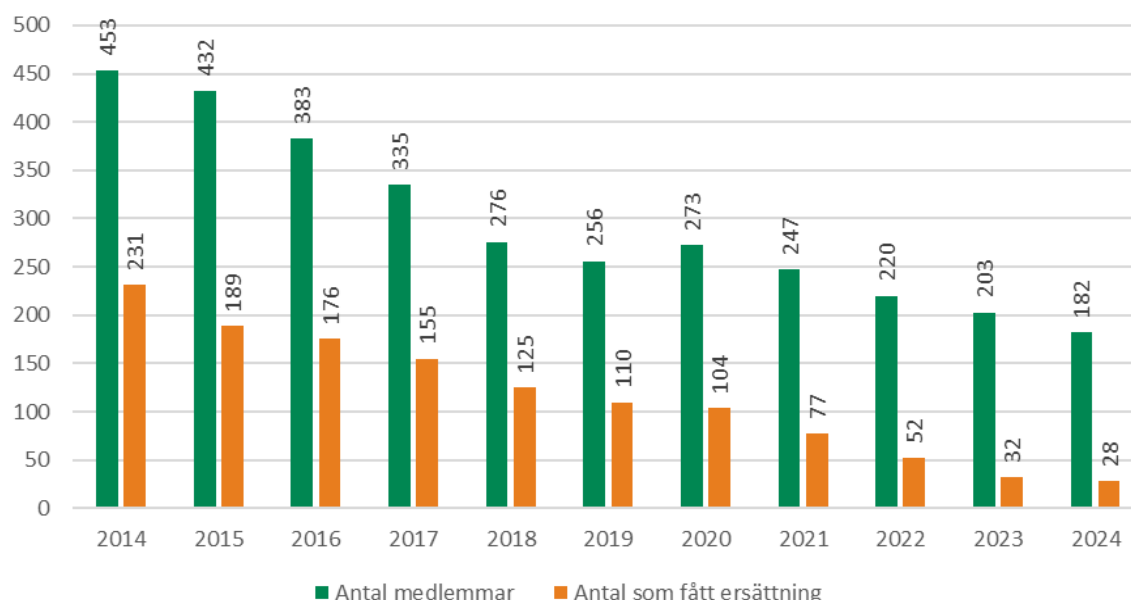
Betydelsen av a-kassan mäts främst genom deskriptiv statistik och illustreras med hjälp av figurer och tabeller. Två mått som används frekvent är andelen av fiskarna som under året har haft a-kassa och hur stor andel av fiskarnas totala inkomster som kommer från a-kassan. I ett avsnitt analyseras sambandet mellan diversifiering av inkomster och betydelsen av a-kassan. I denna analys används statistiska metoder för att skatta effekten av att ha flera förvärvskällor på betydelsen av a-kassan. Metoden som vi använder gör det möjligt att kontrollera för att olika fiskare har olika förutsättningar i fiskeverksamheten, så länge som förutsättningarna är konstanta över tiden. Detta gör det möjligt att på ett bättre sätt identifiera effekten av att diversifiera sina inkomster på nyttjandet av a-kassan.⁷ Som mått på diversifiering av inkomster använder vi en variabel som visar om individen har haft arbetsinkomster från fler än ett arbetsställe under året (flera förvärvskällor). Modellen utnyttjar variationen i denna variabel över tiden för en individ och skattar på så sätt vad som händer med inkomster från a-kassan när individen skaffar fler än en förvärvskälla.

Fiskets nyttjande av a-kassa för väder- och ishinder

Statistiken från A-kassan Handels ger en överblick över i vilken utsträckning fisket historiskt har nyttjat den branschspecifika a-kassan. År 2024 fanns totalt 182 medlemmar och av dessa hade 28 tagit ut någon form av a-kassa under året. Detta är en kraftig minskning från 2014 då a-kassan hade 453 fiskare som medlemmar. Totalt utbetalades drygt en miljon i a-kassa under 2024 fördelat på 1 213 dagar. I figur 1 visas antalet fiskare som fått a-kassa mellan 2014 och 2024.

⁷ Regressionsmodellen är en så kallad "fixed effects" modell för paneldata med individ- och årsspecifika effekter (Baltagi, 2008).

Figur 1. Antal medlemmar och antal fiskare som fått ersättning relaterat till is- eller väderhinder från A-kassan Handels någon gång under året.

Figuren visar en tydligt nedåtgående trend både i antal medlemmar och i antal fiskare som fått a-kassa från A-kassan Handels. Antalet medlemmar har sjunkit från 453 till 182 och antalet som fått a-kassa från 231 fiskare 2014 till 28 år 2024. Även det totala utbetalda beloppet har minskat kraftigt under perioden, från 5,7 miljoner till en miljon. Andelen av medlemmarna i a-kassan som fått ersättning har minskat under perioden. 2014 hade drygt 50 procent av medlemmarna fått ersättning medan motsvarande 2024 endast var 15 procent. Trenden med en sjunkande andel som fått a-kassa verkar starta någon gång runt pandemiåret 2020.

Fiskare kan som nämnts ovan få a-kassa för både väderhinder och ishinder. I figur 2 visas antalet dagar som tagits ut av respektive anledning mellan 2014 och 2024.

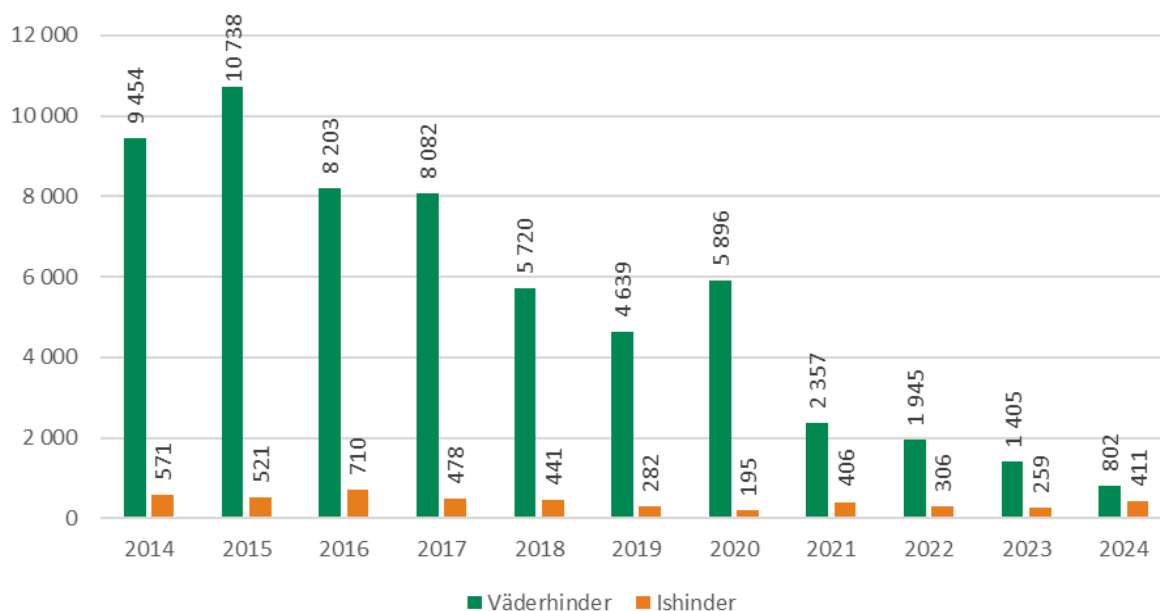
Som framgår av figuren har antalet dagar med a-kassa en liknande trend som antalet individer

med a-kassa. Totalt antal dagar sjönk markant mellan 2014 och 2024, från totalt 10 044 till 1 213 dagar. Det är genomgående betydligt vanligare att ta ut a-kassa för väderhinder än för ishinder. Samtidigt är det tydligt i figuren att det framför allt är a-kassa för väderhinder som minskat under tidsperioden – över 90 procent. Motsvarande siffra för ishinder är en minskning på cirka 28 procent.

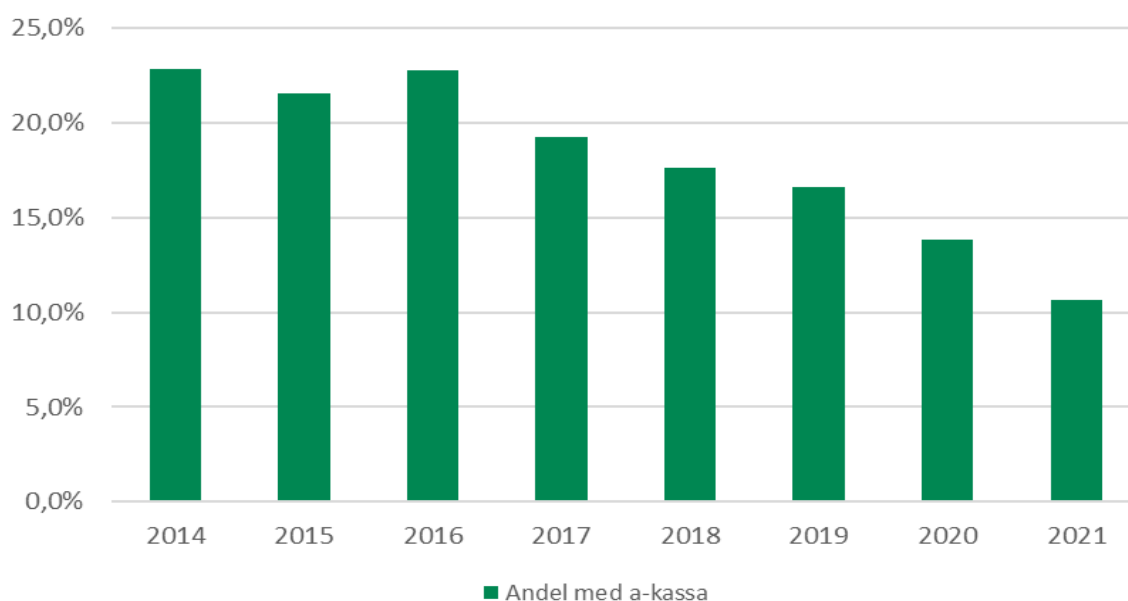
Hur stor del av inkomsterna kommer från a-kassa?

Statistiken från SCB kan användas för att se hur stor andel av yrkesfiskarna som har inkomster från a-kassa. De gröna staplarna i figur 3 visar andelen av yrkesfiskarna som under året fick inkomster från a-kassan. Figuren visar att drygt 20 procent av fiskarna hade inkomster från a-kassa i början av perioden (2014–2016) och att andelen har sjunkit till cirka 10 procent år 2021.

Figur 2. Totalt antal dagar a-kassa med väderhinder respektive ishinder

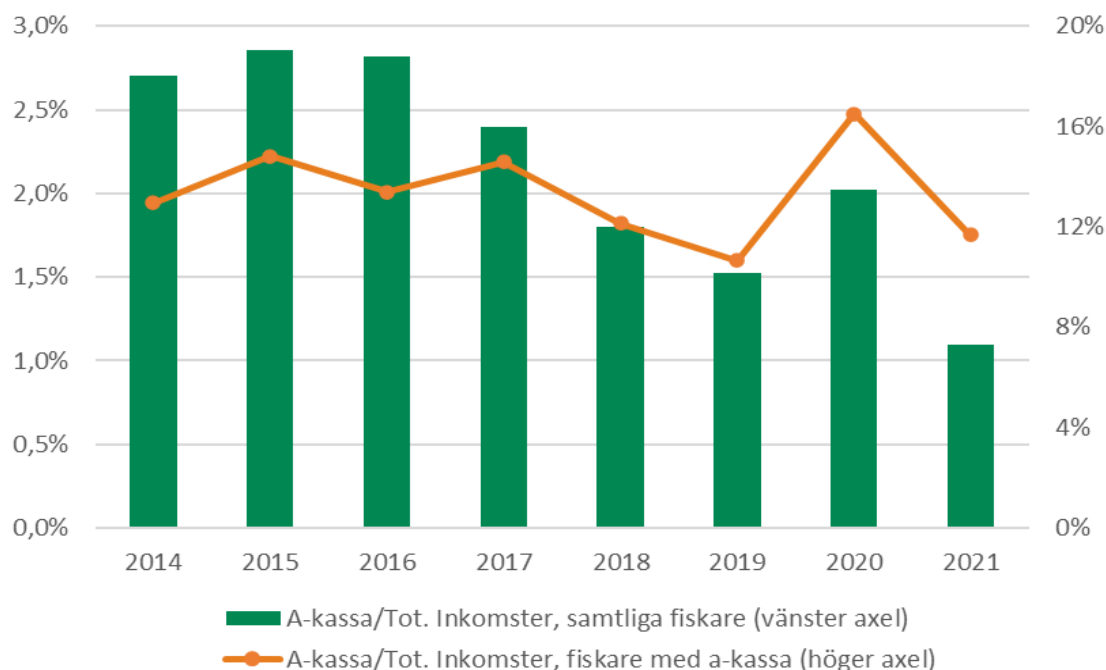
Figur 3. Andel av fiskarna som har inkomster från a-kassan 2014–2021.

Siffrorna i figur 3 inkluderar endast företagare eftersom anställda inte omfattas av specialregleringarna i a-kassan. Det kan dock vara intressant att jämföra siffrorna i figur 3 med hur det

ser ut för anställda inom fisket, där a-kassan fungerar som en traditionell arbetslöshetsförsäkring. Bland anställda yrkesfiskare har andelen som haft a-kassa varit stabil runt 5 procent

Figur 4. Andel av totala inkomster från a-kassa 2014–2021.

under hela perioden. Det är alltså betydligt vanligare att företagare inom yrkesfisket får a-kassa jämfört med anställda. Detta beror sannolikt på att företagare har tillgång till specialregleringarna, vilket anställda inte har.

Statistiken från SCB kan även användas för att undersöka hur stor del av fiskarnas totala inkomster som kommer från a-kassan. I statistiken finns inkomster från a-kassan och övriga inkomstkällor per individ på årsbasis, vilket gör det möjligt att räkna ut andelen av de totala inkomsterna som kommer från a-kassan. Detta gör vi dels 1) aggregerat för samtliga fiskare, och 2) separat för de fiskare som under året har haft inkomst från a-kassan. Det senare visar betydelsen av a-kassan för de fiskare som nyttjat den. Dessutom jämför vi betydelsen av a-kassan för företagare inom fisket med hur det ser ut för anställda inom fisket och för individer på hela arbetsmarknaden.

Andelen av inkomsterna som kommer från a-kassan visas i figur 4. Den vertikala axeln till vänster visar andelen a-kassa (staplarna) där samtliga fiskare ingår (både med och utan a-kassa). Den vertikala axeln till höger visar andelen a-kassa (linjen) för de fiskare som har haft a-kassa under året. Staplarna i figuren visar att andelen av de totala inkomsterna som kommer från a-kassan har minskat från drygt 2,5 procent år 2014 till drygt 1 procent år 2021. I likhet med figur 2 ovan är trenden för inkomster från a-kassan nedåtgående med en tillfällig ökning under Covid-19 pandemin år 2020. Linjen i figur 4, där värdena mäts på höger y-axel, visar dock att a-kassan inte har minskat i betydelse för de som har haft inkomster därifrån. I genomsnitt står inkomster från a-kassan för mellan 10 och 17 procent av totala inkomster för de fiskare som under året nyttjat a-kassan. Figur 4 visar att nedgången i totala utbetalningar från a-kassan alltså främst beror på att antalet fiskare som nyttjat a-kassan har minskat över tiden, snarare

Tabell 1. Betydelse av a-kassa inom olika åldersgrupper år 2021.

	Antal fiskare	Andel av fiskarna som har a-kassa	Andel a-kassa av totala inkomster (alla fiskare)	Andel a-kassa av totala inkomster (fiskare med a-kassa)
Grupp av fiskare				
18 – 39 år	100	4,0%	0,1%	5,8%
40 – 66 år	416	12,3%	1,3%	12,0%

än att utbetalningar per fiskare (som fått a-kassa) har minskat.

Siffrorna i figur 4 kan jämföras med individer som är *anställda* inom fisket och med anställda på hela arbetsmarknaden. För anställda inom fisket utgjorde inkomster från a-kassan år 2020 1,1 procent och år 2021 1,3 procent av de totala inkomsterna. Motsvarande för samtliga individer på svenska arbetsmarknaden (anställda och företagare) var 1,1 procent år 2020 och 0,9 procent år 2021. Beroendet av a-kassan var alltså liknande för de tre grupperna år 2021. Under 2020, då utbetalningarna för väderhinder ökade (se figur 2), var dock betydelsen av a-kassan större för företagare inom fisket.

För anställda inom fisket som haft a-kassa under 2021 utgjorde dessa inkomster 30 procent av de totala inkomsterna, alltså en betydligt högre andel jämfört med företagare (cirka 12 procent i figur 4). Tittar vi på arbetsmarknaden i stort visar data från SCB att individer som haft a-kassa under 2021 fick 24 procent av sina totala inkomster från a-kassan, vilket också är betydligt högre jämfört med företagare inom yrkesfisket. Detta är inte oväntat eftersom företagare inom yrkesfisket kan använda a-kassan för tillfälliga hinder för att bedriva fiske, medan a-kassan för anställda fungerar som en omställningsförsäkring mellan jobb.

Beroendet av a-kassa kan skilja sig mellan olika grupper av fiskare. I tabell 1 visas betydelsen av a-kassan för olika åldersgrupper av fiskare år

2021: fiskare under 40 år och mellan 40 och 65 år. Kolumn två i tabellen visar antalet fiskare inom respektive grupp. Kolumn tre visar, liknande figur 3 ovan, andelen av fiskarna inom åldersspannet som hade inkomster från a-kassa under 2021. Kolumn fyra i tabellen visar, liksom staplarna i figur 4 ovan, andelen av fiskets inkomster som kommer från a-kassan, där alla fiskare inom respektive grupp ingår. Kolumn fem visar, i likhet med linjen i figur 4, andelen från a-kassan där endast de fiskare som har haft a-kassa under året ingår.

Som vi ser från tabellen var betydelsen av a-kassan liten bland fiskare under 40 år. År 2021 fick 4 procent av de yngre yrkesfiskarna a-kassa, och inkomsterna därifrån utgjorde endast 0,1 procent av totala inkomster. Bland fiskare mellan 40 och 66 år var beroendet av a-kassan större.

Med hjälp av statistiken från SCB kan vi även gruppera fiskarna i havsfiske och sötvattensfiske. För havsfisket kan vi även gruppera i olika regioner baserat på individens bostadsort (västkusten, sydkusten och östkusten). Tabell 2 visar skillnaden i a-kassans betydelse för dessa grupper av fiskare. I kolumn två och tre ser vi att a-kassan år 2021 endast var av marginell betydelse inom sötvattensfisket. Endast 1 procent av fiskarna i sötvatten hade a-kassa och andelen a-kassa av totala inkomster var endast 0,2 procent. Inom havsfisket var betydelsen som störst för fiskare längs sydkusten, där nästan en fjärdedel av fiskarna fick a-kassa under året och 3,5

Tabell 2. Andel av totala inkomster från a-kassa år 2021.

	Andel av fiskarna med a-kassa	Andel a-kassa av totala inkomster (alla fiskare)	Andel a-kassa av totala inkomster (fiskare med a-kassa)
Havsfiske	12,7%	1,2%	11,6%
- Östkusten	5,2%	0,7%	17,2%
- Sydkusten	24,2%	3,5%	13,2%
- Västkusten	12,5%	0,9%	10,1%
Fiske i sötvatten	1,1%	0,2%	13,7%

procent av de totala inkomsterna kom från a-kassan. I kolumn fyra visas a-kassans andel av totala inkomster för de fiskare som år 2021 haft inkomst från a-kassan. Vi ser att a-kassan är något mer betydelsefull för fiskare på östkusten, där cirka 17 procent av de totala inkomsterna kommer från a-kassan (för de som nyttjat den).

Sammanfattningsvis visar statistiken att beroendet av a-kassan bland fiskare minskat succesivt mellan 2014 och 2021, med undantag för år 2020 då nyttjandet av a-kassan ökade jämfört med de två föregående åren. I likhet med antalet utbetalda dagar för väder- och ishinder har a-kassans andel av totala inkomster mer än halverats under perioden 2014–2021. År 2021 hade drygt 10 procent av fiskarna inom havsfisket inkomster från a-kassan och a-kassans andel av totala inkomster var ungefär 1 procent. Inom sötvattensfiske var beroendet av a-kassan lägre.

Vilka typer av fiske nyttjar a-kassa i störst utsträckning?

I analysen ovan har vi redovisat beroendet av a-kassan för breda grupper av yrkesfiskare. I detta avsnitt undersöker vi om betydelsen av a-kassan skiljer sig mellan fiskare som använder olika fiskeredskap och fartygsstorlekar. Som beskrivits i data-avsnittet är det möjligt att använda fartygsspecifik information för att identi-

fiera olika redskapstyper (bottentrål, pelagisk trål och ringnot, samt passiva redskap) inom havsfisket (motsvarande är ej möjligt inom sötvattensfisket). Denna information finns dock endast fram till år 2019, vilket innebär att vi fokuserar på detta år.

Det visar sig att ungefär en tredjedel av fiskarna har mer än ett fartyg, vilket innebär att en fiskare kan ha både ett stort och ett mindre fartyg, och vara aktiv inom till exempel både bottentrålfiske och fiske med burar. De fiskare som har fartyg inom flera olika redskapstyper eller fartygsstorlekar redovisas under kategorin "blandat" i tabell 3 nedan.

Tabell 3 visar hur stor andel av fiskarna inom havsfisket som år 2019 hade inkomster från a-kassan. Tabellen är uppdelad baserad på fiske-redskap och storlek på fartyg. I kolumn två ser vi att inom fisket med passiva redskap hade drygt en fjärdedel av fiskarna a-kassa under 2019, medan andelen var något lägre inom trålfisket och för de med flera fartyg med olika redskap (kategori blandat). Fiskare som bedriver pelagiskt fiske (pelagisk trål och ringnot) var inte beroende av a-kassan 2019.

Vi ser också att det finns ett tydligt samband mellan storleken på fartyget och förekomst av a-kassa. För fiskare med fartyg mellan 0–12 meter var andelen med a-kassa 24,1 procent, och lik-

Tabell 3. Andel fiskare (havsfiske) med a-kassa inom olika grupper år 2019.

Fiskeredskap	Andel fiskare med a-kassa	Fartygsstorlek	Andel fiskare med a-kassa
Passiva redskap	25,6%	0-12 m	24,1%
Bottentrål	21,0%	12-24 m	25,0%
Pelagisk trål & ringnot	<0,1%	24- m	<0,1%
Blandat	21,9%	Blandat	28,6%
Genomsnitt samtliga grupper	23,4%		23,4%

Not: Gruppen "Blandat" inkluderar fiskare som har flera fartyg med olika redskap eller fartyg i olika storleksklasser.

nande för fartyg mellan 12–24 meter (25,0 procent). För fiskare med fartyg över 24 meter, vilket främst är pelagiskt fiske och större bottentrålare, var det marginellt förekomst av a-kassa. Eftersom ersättningarna från a-kassan uppvisar en tydlig nedåtgående trend från 2019 till 2024 är beroendet av a-kassan generellt betydligt mindre i dag än vad som indikeras i tabellen. Tabellen kan ändå ge en bild av skillnader mellan olika typer av fiskare.

Diversifiering och a-kassa

Som diskuterades ovan kan behovet av den branschspecifika a-kassan minska om det är möjligt att diversifiera sina inkomster på olika sätt, exempelvis genom att fiska efter olika arter vid olika tider på året, bredda verksamheten genom exempelvis beredning och fiskaffär, eller genom att arbeta inom andra branscher. Relationen mellan a-kassa och diversifiering är dock komplex. Samtidigt som diversifiering av inkomster kan minska behovet av a-kassa, så kan möjligheten till a-kassa minska incitamenten att hitta alternativa inkomster. Att ha flera olika arbeten kan vara ett sätt att diversifiera sina inkomster. Exempelvis visade Andersson m.fl. (2024) att cirka en tredjedel av yrkesfiskarna angav att de kombinerade sin fiskebaserade verksamhet med andra inkomstkällor under

året. Genom att använda datamaterialet från SCB kan vi undersöka hur vanligt förekommande det är att yrkesfiskare har inkomster från flera förvärvskällor (inkomster från fler än ett företag).

Inom havsfiske var det år 2021 cirka 34 procent av fiskarna som hade inkomster från mer än ett företag och motsvarande siffra för fiskare i sötvatten var 18 procent.⁸ Dessa företag kan vara verksamma inom yrkesfisket eller inom andra branscher. För att undersöka detta närmare tittar vi på branschkode för den näst största förvärvskällan (den största förvärvskällan är per definition yrkesfiske enligt vårt urval). Det visar sig att 24 procent av fiskare i havet år 2021 hade inkomster från andra branscher än just yrkesfisket. För fiske i sötvatten var motsvarande siffra 17 procent, det vill säga i princip samtliga som hade en andra förvärvskälla var aktiva inom andra branscher än yrkesfiske. I likhet med Andersson m.fl. (2024) finner vi alltså att det är relativt vanligt att företagare inom fisket kombinerar fisket med arbete inom andra branscher, särskilt när det gäller fiske i havet. Vi ser också att förekomsten av att ha fler än en förvärvskälla är vanligare inom yrkesfisket i havet jämfört med individer på arbetsmarknaden generellt. År 2021 var det cirka 22 procent av individerna på den svenska arbetsmarknaden som hade inkomster från mer än ett

⁸ Även denna analys baseras på företagare inom fisket som kan ta del av den branschspecifika a-kassan.

företag, vilket alltså kan jämföras med 34 procent för yrkesfiske i havet.

En fråga är om diversifiering av inkomster gör fiskare mindre beroende av a-kassan. Det är svårt att ge svar på denna fråga med deskriptiv statistik, eftersom det kan finnas flera olika anledningar till att fiskare har flera förvärvskällor. Det finns också stora skillnader inom olika typer av fisken, vilket gör det svårt med jämförelser. Exempelvis är det troligt att individer som har en verksamhet som ger en stabil fiskeinkomst varken behöver a-kassa eller diversifiering, medan andra fiskare kan behöva a-kassa trots diversifierade inkomster på grund av helt andra förutsättningar i fiskeverksamheten. När vi använder vårt datamaterial från SCB visar vår jämförelse mellan fiskare som har inkomster från fler än ett företag, och fiskare som inte har det, att andelen som har a-kassa är ungefär lika stor. För fiskare som inte hade inkomster från mer än ett företag år 2021 hade 10,4 procent av dem a-kassa. Motsvarande siffra för fiskare med inkomster från fler än ett företag var 11,3 procent.

Detta resultat kan dock inte tolkas som att diversifiering av inkomster inte minskar behovet av a-kassa, då enkla jämförelser inte säger något om orsakssamband. Ett sätt att försöka mäta hur nyttjandet av a-kassan påverkas av att skaffa en kompletterande inkomstkälla är göra en statistisk analys där vi kontrollerar för att fiskeverksamheten skiljer sig åt mellan fiskare (se diskussion i metodkapitel). Vi använder statistisk analys för att undersöka tre samband.

- Det första sambandet som vi undersöker är om sannolikheten för att ha a-kassa ett visst år påverkas av att fiskaren går från en till flera förvärvskällor eller tvärtom.
- Det andra sambandet är om fiskare som har a-kassa under perioden 2014–2021

minskar sina inkomster från a-kassan när de skaffar fler förvärvskällor

- Det tredje sambandet är om fiskarens totala förvärvsinkomster påverkas av att fiskaren skaffar mer än en förvärvskälla.

Resultaten från den första analysen visar att det inte finns något statistiskt signifikant samband mellan sannolikheten att ha a-kassa och att skaffa fler förvärvskällor. Resultaten från den andra analysen visar att fiskare som går från en till flera förvärvskällor inte signifikant minskar inkomsterna från a-kassan. Det går med andra ord inte att visa att fiskare som diversifierar sina inkomster nyttjar a-kassan i mindre utsträckning än tidigare. Vi kan dock se från den tredje analysen att fiskare som skaffar mer än en förvärvskälla ökar sina förvärvsinkomster med i genomsnitt cirka 27 000 kronor per år. Resultaten från analysen indikerar att fiskare som skaffar en kompletterande förvärvskälla inte minskar sitt nyttjande av a-kassan, men att individens förvärvsinkomster ökar.

Sammanfattning och slutsatser

Fiskets möjlighet att få tillfällig ersättning från a-kassan vid isbildning och svåra väderleksförhållanden kommer att fasas ut med start under 2025. I vår studie analyseras hur många och vilken typ av fiskare som får a-kassa samt hur viktig ersättningen är för fiskets inkomster.

A-kassan Handels, som administrerar fiskets a-kassa, hade 182 yrkesfiskare som medlemmar under 2024. Av dessa hade 28 fått ersättning för antingen ishinder eller svåra väderleksförhållanden motsvarande ett totalt belopp på cirka en miljon kronor. Fiskets a-kassa har minskat kraftigt över tiden både sett i antal medlemmar och ersättningar – 2014 fanns 453 medlemmar som fick över 5 miljoner utbetalt i ersättning. Att

ersättningen gått ner beror både på att antalet medlemmar gått ner och att de kvarvarande medlemmarna nyttjar möjligheten till ersättning i mindre utsträckning.

Endast fiskare som är företagare har möjlighet att få ersättning för is- och väderhinder. En jämförelse mellan företagare och anställda fiskare (som kan ha vanlig a-kassa) visar att andelen företagare med a-kassa låg på runt 10 procent 2021 medan andelen för anställda var cirka 5 procent. Den genomsnittlige företagaren inom fisket fick trots det högre nyttjandet endast drygt 1 procent av sin inkomst från a-kassa. Att andelen är liten är väntat eftersom a-kassan fungerar som en tillfällig ersättning vid is eller dåligt väder och nyttjas av långt ifrån alla fiskare. Andelen a-kassa av inkomsten är ungefär i nivå med individer inom andra branscher. Under pandemiåret år 2020 var dock betydelsen av a-kassan för fiskare högre (cirka 2 procent av inkomsten). För de som faktiskt fått ersättning utgör a-kassan en avsevärt större andel av inkomsten, 17 procent under 2021. Detta är lägre än motsvarande för andra branscher, vilket är förväntat eftersom fiskets a-kassa kan sökas för kortvariga tillfälliga hinder för fiske vilket inte är möjligt i andra branscher.

En fördjupning i vilken typ av fiskare (företagare) som nyttjade a-kassan ger följande resultat:

- A-kassan nyttjas främst av fiskare över 40 år.
- A-kassan nyttjas i större utsträckning av fiskare som fiskar i havet jämfört med insjöfiskare.
- Störst andel fiskare som nyttjar a-kassa fanns år 2021 på sydkusten (24,4%), följt av västkusten (12,5%) och därefter ostkusten (5,2%).

- A-kassa förekommer både bland fiskare som använder passiva redskap och trål.
- A-kassa används främst av fiskare med fartyg under 24 meter.

Resultaten ovan visar hur a-kassan har nyttjats historiskt vilket kan skilja sig från dagens situation. De 182 fiskare som var medlemmar i a-kassan 2024 kan potentiellt ha andra fartyg och bedriva annat fiske än de cirka 250 fiskare som var medlemmar under 2019 och 2021 för vilka analysen genomförts. Resultaten ska därför tolkas med stor försiktighet, inte minst med tanke på att endast 28 fiskare fått a-kassa under 2024.

När möjligheten att söka tillfälliga ersättningar från a-kassan fasas ut uppstår frågan hur fisket kan anpassa sig till de nya förutsättningarna. En sådan strategi är att diversifiera sin inkomst genom både fiskerelaterade verksamheter som vidareförädling av fiskprodukter och genom anställning inom andra branscher som komplement till fisket. Tidigare studier (Gillette m.fl. (2025); Andersson m.fl. (2024); Nielsen m.fl. (2017)) visar att många fiskare redan idag har diversifierat sin verksamhet. Detta är också något som uppmuntras genom möjligheten att få offentligt stöd för diversifiering och förädling av fiskeprodukter från Europeiska havs-, fiskeri-, och vattenbruksfonden (Jordbruksverket, 2024). En statistisk analys visar att fiskare som diversifierar till fler förvärvskällor inte har lägre sannolikhet att nyttja a-kassan och att inkomsterna från a-kassan inte påverkas. Vi finner dock att fiskarens totala förvärvsinkomster ökar. De som diversifierar nyttjar med andra ord fortsatt a-kassan, men a-kassan utgör en mindre del av individens totala försörjning eftersom man fått ytterligare inkomster.

Att fiskets branschspecifika regler fasas ut innebär att det på sikt inte kommer att vara möjligt för nya fiskare att få tillgång till a-kassa vid is-

eller väderhinder. Samtidigt visar analysen att det är förhållandevis få fiskare som är medlemmar i a-kassan och att en stor majoritet fiskare inte har nyttjat de branschspecifika reglerna under 2024. Detta gäller framför allt yngre fiskare, insjöfiskare och fiskare med större fartyg. För de som faktiskt beviljats ersättning kan denna vara en viktig del av inkomsten, men det finns övergångsregler som ger möjlighet för dessa att fortsätta få tillgång till a-kassa även framöver.

Referenser

Andersson, S., Lidberg, J., Stage, J., och Waldo, S. 2024. *Ekonomi i det småskaliga östersjöfisket*. Rapport 2024:4, AgriFood Economics Centre.

Baltagi, B.H. 2008. *Econometric Analysis of Panel Data*. 4th edition, Wiley.

Dickey, H., och Theodossiou, I. 2006. Who has two jobs and why? Evidence from rural coastal communities in west Scotland. *Agricultural Economics* 34: 291–301.

Gillette, B.M., Doust M.E., och Tschernij, V. 2025. *Hur mår den svenska yrkesfiskaren 2024? Rapport om en enkätundersökning av svenska fiskelicensinnehavare*. Göteborgs universitet Rapport 2025:1.

HKPO. 2020. *Beträffande remiss Dnr A2020/01495/A om ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen*. Havs- och Kustfiskarnas Producentorganisation. Träslövsläge, 30 oktober 2020.

Gokhale, S., Blomquist, J., Lindegren, M., Richter, A., och Waldo, S. 2024. The Role of Non-fishing and Partner Incomes in Managing Fishers' Economic Risk. *Marine Resource Economics* 39(4). <https://doi.org/10.1086/731762>

IAF. 2017. *Översyn av branschspecifik specialregle-*

ring. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, rapport 2017:2. Dnr 2016/109.

Jordbruksverket. 2024. *Nationell handlingsplan. Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027*. Versionsdatum 2024-05-30, dnr 3.3.17-16915/2021.

Malmström, N. och Waldo, S. 2021. *Underutnyttade arter i svenskt fiske – en ekonomisk analys*. Rapport 2021:2, AgriFood Economics Centre.

Nielsen, M., Hoff, A., Nielsen, R., Waldo, S., Blomquist, J., Asche, F., Bergesen, O., Vidarson, J., Sugurdardottir, S., och Sveintorsdottir, R. 2017. *Employment and salary of Nordic coastal fishermen*. TemaNord 2017:558.

SOU 2020:34. *Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen*. Statens offentliga utredningar. Stockholm.

Waldo, S. och Blomquist, J. 2020. *Var är det lönt att fiska? En analys av fisket i svenska regioner*. Fokus 2020:2, AgriFood Economics Centre.

Författare

Johan Blomquist och Staffan Waldo

Mer information

Staffan Waldo

Telefon: 046 – 222 07 92

E-post: staffan.waldo@slu.se

Vad är AgriFood Economics Centre?

AgriFood Economics Centre utför kvalificerade samhällsekonomiska analyser inom livsmedels-, jordbruks- och fiskeriområdet samt landsbygdsutveckling. Verksamheten är ett samarbete mellan Sveriges lantbruksuniversitet och Lunds universitet och syftar till att ge regering och riksdag vetenskapligt underbyggda underlag för strategiska och långsiktiga beslut.

Publikationer

AgriFood Economics Centre ger ut tre typer av publikationer som vänder sig till beslutsfattare, myndigheter och en intresserad allmänhet. **Policy Briefs** är lättillgängliga sammanfattningar av en av våra vetenskapliga publikationer. **Fokus** är kortare analyser och **Rapporter** är längre analyser som även ges ut i tryckt format. AgriFood skriver också vetenskapliga artiklar och working papers som i huvudsak vänder sig till en vetenskaplig publik. Våra publikationer kan beställas eller laddas ned på www.agrifood.se.

Kontakt

AgriFood Economics Centre
Box 7080, 220 07 Lund
